

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirishning pedagogik-psixologik asoslari

Eshmatov Samariddin Hamza o'g'li

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san'at magistratura ta'lim yo'nalishi

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda o'quvchilarning motivatsiyasini kuchaytirish, rag'batlantirish tizimlarini joriy etish, individual va guruh ishlari orqali ijodiy salohiyatni rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan. Maqola o'quv jarayonini samarali tashkil etish, ijodiy muhit yaratish va o'quvchilarning shaxsiy hamda professional rivojlanishiga hissa qo'shadigan tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, ijodiy faollik, pedagogik-psixologik asoslar, motivatsiya, rag'batlantirish, ijodiy muhit, kasbiy kompetensiya.

Tasviriy san'at o'quvchilarning estetik dunyoqarashi, tasviriy tafakkuri va ijodiy salohiyatini shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Hozirgi ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy faolligini rag'batlantirish, ularning kasbiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish va individual qobiliyatlarini inobatga olgan holda darslarni tashkil etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu sababli pedagogik va psixologik yondashuvlar, ijodiy metodlar va motivatsiya tizimlarini qo'llash zarur bo'ladi.

O'quvchilarning ijodiy faolligi nafaqat ularning shaxsiy qiziqishi, balki pedagogik vositalar va dars uslublari bilan bevosita bog'liqdir. Individual va guruh ishlari, loyihaviy mashqlar, interaktiv va multimediya usullari o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi, o'z fikrini ifoda etish qobiliyatini oshiradi va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, o'quvchilarni muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmaslikka o'rgatish, xatolarni konstruktiv tarzda tahlil qilish va yangi yondashuvlarni sinab ko'rishga undash pedagogik-psixologik asoslarning muhim qismidir.

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish pedagogik va psixologik jihatdan turli omillarga bog'liqdir. Birinchi navbatda, dars jarayonida interaktiv va innovatsion metodlarni qo'llash o'quvchilarning diqqatini jamlash va ularni faol ijodiy ishtirok etishga rag'batlantirish imkonini beradi. Masalan, loyihaviy ishlash, turli vizual mashqlar, rang va kompozitsiya bilan eksperimentlar o'quvchilarda ijodiy qiziqish uyg'otadi va ularni mustaqil fikrlashga, yangi g'oyalarni sinab ko'rishga undaydi. Shuningdek, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi. Har bir o'quvchining qobiliyati,

qiziqishi va psixologik holati turlicha bo'lishi sababli, topshiriqlarni moslashtirish va turli texnikalarni qo'llash ularning ijodiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantirishga yordam beradi.

Guruh ishlari o'quvchilarning faolligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Guruhda ishlash nafaqat o'zaro muloqot qilish va fikr almashishni rag'batlantiradi, balki umumiy loyiha ustida birgalikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu jarayonda o'quvchilar bir-biridan ilhom oladi, ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadi va yangi g'oyalarni sinashga tayyor bo'ladi. Shu bilan birga, o'qituvchi tomonidan berilgan konstruktiv fikrlar va ijobiy rag'batlantirish o'quvchilarning muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasini oshiradi va ularni yangi ijodiy yondashuvlarni qo'llashga undaydi. Rag'batlantirish tizimi nafaqat baho berish orqali, balki o'quvchilarning ijodiy natijalarini e'tirof etish, muvaffaqiyatlarini ta'kidlash va ijobiy fikrlar bildirish orqali amalga oshiriladi. Bu o'quvchilarda o'z ishiga ishonchni kuchaytiradi va ularni ijodiy salohiyatini yanada rivojlantirishga ilhomlantiradi.

Pedagogik-psixologik jihatdan o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirishda motivatsiya muhim omil hisoblanadi. Ichki motivatsiyani uyg'otish, o'quvchilarda o'z qobiliyatiga bo'lgan ishonchni kuchaytirish va ularni muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmaslikka o'rgatish ijodiy jarayonning asosiy shartidir. O'qituvchi o'quvchilarning qiziqishini aniqlab, ularni individual tarzda jalb qilishi, har bir o'quvchiga moslashtirilgan topshiriqlar berishi va ijodiy muhit yaratishi zarur. Shu tarzda o'quvchi o'z fikrini erkin ifoda etadi, yangi g'oyalarni sinab ko'radi va o'z ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Texnologiyalardan foydalanish ham ijodiy faollikni oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Multimedia vositalari, raqamli dizayn dasturlari va interaktiv platalar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularni yangi ifoda imkoniyatlarini kashf qilishga undaydi. Shuningdek, turli texnikalarni qo'llash, masalan, ranglar bilan eksperimentlar, kompozitsiya yaratish, abstrakt va realistik tasvirlarni chizish, o'quvchilarda ijodiy tafakkur va estetik sezgirlikni rivojlantiradi. Bu jarayon ularning ijodiy qarorlar qabul qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shaxsiy va guruh loyihalarini amalga oshirish orqali o'quvchilarning kasbiy-ijodiy kompetensiyalari rivojlantiriladi. Loyihaviy ishlar o'quvchilarga mustaqil qarorlar qabul qilish, g'oyalarni rejalashtirish va natijani baholash imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, loyiha ishlari o'quvchilarda vaqtni boshqarish, mas'uliyatni oshirish va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlaydi va ijodiy salohiyatini mustahkamlaydi.

Dars jarayonida o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish uchun metodik yondashuvning mosligi muhimdir. O'qituvchi darsni qiziqarli va interaktiv tarzda tashkil etishi, o'quvchilarga yangi texnikalarni o'rgatishi, ularni individual va guruh loyihalarida qo'llab-quvvatlashi kerak. Shuningdek, ijodiy jarayon davomida

o'quvchilarga konstruktiv tanqid berish, xatolarini tahlil qilish va ularni takomillashtirishga yo'l ko'rsatish zarur. Bu o'quvchilarda ijodiy mustaqillikni rivojlantiradi va kasbiy-ijodiy faollikni oshiradi.

Psixologik jihatdan o'quvchilarni ijodiy faoliyatga jalb qilishda ular bilan doimiy muloqot o'rnatish muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchilarning qiziqishini aniqlash, ularning shaxsiy qobiliyatlarini qo'llab-quvvatlash va motivatsiyani oshirish uchun turli rag'batlantirish vositalarini qo'llashi kerak. Shu tarzda o'quvchi dars jarayonida faol bo'ladi, ijodiy qarorlar qabul qiladi va yangi g'oyalarni sinab ko'radi.

O'quvchilarni ijodiy faollikka jalb qilishda darsning mazmuni va materiallarining rang-barangligi ham katta ahamiyatga ega. Ranglar, shakllar va turli materiallar o'quvchilarga ifoda imkoniyatlarini kengaytiradi va ularni turli texnikalarni sinashga undaydi. Shu bilan birga, dars xonasining ijodiy muhitga moslashuvi, materiallarning mavjudligi va ularni qulay ishlatish imkoniyati o'quvchilarning ijodiy salohiyatini yanada rivojlantiradi.

Natijada, tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish pedagogik va psixologik asoslarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim. Interaktiv metodlar, loyihaviy ishlash, rag'batlantirish tizimi, ijodiy muhit yaratish va individual yondashuv birgalikda o'quvchilarning ijodiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantiradi va ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlaydi. Shu bilan birga, dars jarayoni o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy qarorlar qabul qilish va yangi yondashuvlarni sinash qobiliyatini shakllantiradi.

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish pedagogik va psixologik asoslarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, interaktiv metodlar, loyihaviy ishlash, guruh mashqlari, rag'batlantirish tizimi va ijodiy muhit yaratish o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, individual yondashuv o'quvchilarning qobiliyatlarini hisobga olish, ularni mustaqil fikrlash va ijodiy qarorlar qabul qilishga o'rgatishda muhim rol o'ynaydi. Pedagogik-psixologik yondashuvlarni dars jarayonida to'g'ri qo'llash o'quvchilarning kasbiy-ijodiy kompetensiyalarini shakllantiradi, ularni kelajakdagi professional faoliyatga tayyorlaydi va shaxsiy rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Adabiyotlar:

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – C. 02016.

4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – T. 3268. – № 1. – С. 070035.
5. Шавдилов С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – № B10. – С. 192-198.
8. Шавдилов С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85.
9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – № 12. – С. 193-196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – № 3. – С. 60-66.